

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original Article

สถานการณ์การใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยของ ประชาชนสาธารณสุขรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เขตช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี

สัมพันธ์ มุลสาร ปร.ด.

วิภาวี เสาทิน ปร.ด.

กมลชนก นิยมญาติ

ณัฏชา โพธิสาข

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทคัดย่อ ปัจจุบันประเทศไทยมียาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยวางจำหน่ายในท้องตลาดเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ชุมชนช่องเม็กประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) เป็นชุมชนที่อยู่ติดชายแดนประเทศไทย ดังนั้น มีความเป็นไปได้ที่ประชาชน สปป.ลาวในเขตช่องเม็กจะได้ใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยของประชาชน สปป. ลาว ในเขตช่องเม็ก โดยใช้แบบสอบถามร่วมกับการสัมภาษณ์และการสำรวจร้านยาในเขต สปป.ลาว เก็บข้อมูลจากผู้ขายยาจากร้านขายยาเขตประเทศไทยบริเวณช่องเม็ก ประชาชน สปป. ลาว และร้านยาที่ช่องเม็ก ระหว่างวันที่ 10-15 ธันวาคม 2556 กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชน สปป. ลาวในเขตช่องเม็กจำนวน 80 คน ผู้ขายยาจากร้านขายยาประเทศไทยและร้านขายยาบริเวณช่องเม็กแห่งละ 1 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย (ร้อยละ 77.5) กลุ่มตัวอย่างมีโรคประจำตัวจำนวน 22 ราย ส่วนใหญ่ใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย (ร้อยละ 90.9) สำหรับผู้ที่ไม่มีโรคประจำตัวจำนวน 58 ราย เมื่อมีการเจ็บป่วยครั้งสุดท้ายก็นิยมใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย (ร้อยละ 72.4) โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ายาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยมีประสิทธิภาพ และหาซื้อได้ง่ายใน สปป.ลาว และรู้จักยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย (ร้อยละ 97.5) โดยส่วนใหญ่รู้จักมาจากร้านยาในประเทศไทยขายให้ การโฆษณาในสถานีโทรทัศน์จากสถานีของประเทศไทยและการโฆษณาในวิทยุจากสถานีวิทยุของประเทศไทย (ร้อยละ 25.9, 21.4, 20.0 ตามลำดับ) และผลการสอบถามเภสัชกรในเขตประเทศไทยบริเวณด่านชายแดนช่องเม็กพบว่าแต่ละวันจะมีลูกค้าจาก สปป.ลาว ประมาณ 25 คน ยาที่ขายส่วนใหญ่จะเป็นยาสามัญประจำบ้าน ซึ่งเภสัชกรจะเลือกใช้ยาที่มาจากประเทศไทยเพราะเห็นว่าคุณภาพของยามีความน่าเชื่อถือและบรรจุภัณฑ์ดีกว่า ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าประชาชน สปป. ลาว นิยมใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย และบางส่วนมาใช้บริการรักษาพยาบาลในหน่วยบริการสาธารณสุขในเขตประเทศไทย ดังนั้นการเตรียมการของหน่วยบริการทั้งของรัฐและของเอกชนตลอดจนการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมก็จะทำให้มีการซื้อยาหรือใช้บริการที่มากขึ้น และเป็นช่องทางหนึ่งของการหารายได้ของสถานบริการสาธารณสุขและของประเทศ

คำสำคัญ: การใช้ยา, ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย, ประชาชนลาว, ชุมชนชายแดน

บทนำ

มีการศึกษาหลายฉบับที่พบว่าการใช้บริการสาธารณสุขหรือการซื้อยาในประเทศอื่นจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล ระบบการบริการสาธารณสุขของประเทศของผู้ซื้อ และความพึงพอใจในบริการที่ได้รับ ทั้งนี้การศึกษาของ Rivera และคณะ พบว่า การไม่มีระบบประกันสุขภาพมีความสัมพันธ์เนื่องกับการข้ามเขตแดนในการหาซื้อยาของประชาชน⁽¹⁾ โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 9.0 และร้อยละ 7.0 ที่อาศัยในสหรัฐอเมริกา เดินทางเข้าเม็กซิโกเพื่อใช้บริการทางทันตกรรมและบริการสาธารณสุข ตามลำดับ เนื่องจากค่าบริการที่ถูกกว่า ส่วนประชาชนเม็กซิโกที่เดินทางไปยังสหรัฐอเมริกาเพื่อที่จะซื้อยาหรือรับบริการด้านสุขภาพก็ดูเหมือนว่าจะไม่มีประกันสุขภาพและมีการศึกษาที่สูงกว่า นอกจากนี้ Byrd and Law⁽²⁾ และ Su และคณะ⁽³⁾ ยังพบว่าเหตุผลที่ประชาชนอเมริกาบริเวณชายแดนข้ามเขตไปใช้บริการสุขภาพในเม็กซิโก ได้แก่ ราคาที่ถูกกว่า การขาดการประกันสุขภาพที่ดี ความสะดวกสบาย ส่วนประชาชนเม็กซิโกการไม่มีประกันสุขภาพ และอายุที่ยังไม่มากมีความสัมพันธ์กับการข้ามไปใช้บริการในประเทศสหรัฐอเมริกา เหตุผลหลักคือความพึงพอใจในบริการที่ได้รับ นอกจากนี้ข้อกำหนดทางกฎหมายและราคาที่ถูกกว่าในประเทศที่ขายยากี่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการสาธารณสุขข้ามประเทศ ดังเช่นการศึกษาของ Casner and Guerra ที่พบว่าเหตุผลที่ประชาชนชาวอเมริกาซื้อยาจากประเทศเม็กซิโกเพราะสามารถซื้อยาที่ต้องมีใบสั่งแพทย์ในอเมริกาในประเทศเม็กซิโกได้โดยไม่ต้องใช้ใบสั่งยา และอีกเหตุผลหนึ่งคือราคาขายในประเทศเม็กซิโกมีราคาถูกกว่า⁽⁴⁾

ช่องเม็ก เป็นจุดผ่านแดนติดต่อกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสิรินธร ห่างจากตัวจังหวัดอุดรธาธานี ประเทศไทย ประมาณ 90 กิโลเมตร อยู่ห่างจากตัวเมืองปากเซ สปป. ลาวประมาณ 43 กิโลเมตร เป็นจุดผ่านแดนไทย-ลาว เพียงจุดเดียวในภาคอีสาน-

ตอนล่าง ที่สามารถเดินทางไปประเทศ สปป.ลาว ได้ทางพื้นดิน ในขณะที่จุดอื่นจะต้องข้ามแม่น้ำโขง โดยฝั่งลาวมีลักษณะเป็นชุมชนที่เป็นร้านค้าปลอดภาษี ร้านสินค้าทั่วไปและร้านขายของพื้นเมืองต่างๆ ประชาชน สปป.ลาว ที่อาศัยอยู่บริเวณนี้มีลักษณะการดำเนินชีวิต ภาษาและวัฒนธรรมที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกับชาวไทย ในแถบนั้น ประชาชนไทยสามารถเดินข้ามฝั่งเพื่อเลือกซื้อสินค้าที่ สปป.ลาวได้เช่นเดียวกับที่ประชาชน สปป.ลาว สามารถเดินข้ามมาเพื่อเลือกซื้อสินค้าฝั่งไทยได้เช่นกัน ดังนั้นจึงมีโอกาที่ประชาชน สปป.ลาว จะได้ใช้ยาที่ผลิตและนำเข้าจากประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นจากการเข้ารับบริการในสถานที่ขายยาในเขตด่านชายแดน ช่องเม็ก หรือจากการนำเข้ายาที่ผลิตในประเทศไทยไปขายในร้านยาในพื้นที่ของ สปป. ลาว รวมไปถึงการข้ามมารับการบริการสุขภาพที่โรงพยาบาลในพื้นที่จังหวัดอุดรธาธานี

การที่ประชาชน สปป.ลาว ในเขตช่องเม็กมีความเป็นไปได้ที่จะได้ใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย แต่ยังไม่มีการศึกษามาก่อนถึงสถานการณ์การเลือกใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยของประชาชน สปป.ลาว บริเวณเขตช่องเม็ก ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยของประชาชน สปป. ลาว ในเขตช่องเม็ก ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์เบื้องต้นในการส่งเสริมให้มีการใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยของประชาชน สปป.ลาว เขตช่องเม็ก ตลอดจนการปรับการบริการสาธารณสุขให้เหมาะสมกับปริมาณการข้ามแดนมารับบริการในเขตประเทศไทยของประชาชน สปป.ลาว

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่างมี 3 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 เป็นผู้ขายยาจากร้านขายยาประเภท ก บริเวณช่องเม็กซึ่งมีเพียง 1 ร้าน จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 2 เป็นประชาชน สปป.ลาว ที่พบบริเวณช่องเม็กที่ยินดีให้ข้อมูล และกลุ่มที่ 3 เป็นร้านขายยาในเขต สปป.ลาว

จำนวน 1 ร้าน คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร⁽⁵⁾ ที่ประมาณการสัดส่วนการใช้ยาไว้ที่ร้อยละ 70.0 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 10.0 และ α ที่ .05 ได้ขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า 80 คน ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลจริงจะสอบถามผู้ที่ทำงานหรือค้าขายในบริเวณนั้นทุกแห่ง และในกรณีที่เป็นผู้ค้ารายย่อยที่ขายสินค้าเพียงคนเดียว ก็จะสอบถามความยินยอมในการให้ข้อมูลทุกคน และมีผู้ยินยอมให้ข้อมูลจำนวน 80 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามร่วมกับการสัมภาษณ์ด้วยภาษาอีสานซึ่งสามารถสื่อสารกันได้ดีกับกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย หมายถึง ยาที่ผลิตและรวมไปถึงยาที่แบ่งบรรจุในประเทศไทยที่มีชื่อการค้าเขียนด้วยอักษรไทย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนธันวาคม 2556 ดำเนินการโดย

1) การสัมภาษณ์ผู้ขายยาจากร้านขายยาที่ช่องเม็กที่ยินดีเข้าร่วมในการวิจัย โดยการใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเองที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากอาจารย์คณะเภสัชศาสตร์จำนวน 3 คน

2) การสัมภาษณ์ประชาชนชาวลาวที่ข้ามมาที่ฝั่งไทยและประชาชน สปป.ลาวที่อยู่ในประเทศลาวบริเวณช่องเม็กที่ยินดีเข้าร่วมในการวิจัย โดยการใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเอง ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากอาจารย์คณะเภสัชศาสตร์จำนวน 3 คน

3) การสำรวจรายการยาที่ผลิตในประเทศไทยที่มีจำหน่ายในร้านขายยาในเขต สปป. ลาว ทั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics)

ผลการศึกษา

ผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 67.5) อายุระหว่าง 30 - 49 ปี (ร้อยละ 52.5) มีอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 50.0) รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 53.8) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 31.2) ไม่มีการประกันสุขภาพเอกชน (ร้อยละ 93.8) และใช้จักรยานยนต์เป็นยานพาหนะในครอบครัว (ร้อยละ 73.7) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=80)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	54	67.5
ชาย	26	32.5
อายุ (ปี)		
น้อยกว่า 30	22	27.5
30 - 49	42	52.5
50 ขึ้นไป	16	20.0
อาชีพ		
ทำการเกษตร	19	23.7
รับราชการ	6	7.5
ค้าขาย	40	50.0
รับจ้าง	10	12.5
อื่น ๆ (พนักงานร้าน, นักเรียน/นักศึกษา)	5	6.30
รายได้ต่อเดือน (บาท)		
ต่ำกว่า 10,000	43	53.8
10,000 - 29,999	8	10.0
30,000 ขึ้นไป	5	6.2
ไม่ประสงค์ให้ข้อมูล	24	30.0
การศึกษา		
อื่น ๆ (ไม่ได้เรียน)	12	15.0
ประถมศึกษา	25	31.2
มัธยมศึกษาตอนต้น/ปลาย/ปวช/ปวส	31	38.8
ปริญญาตรี	10	12.5
ปริญญาโท	2	2.5
การประกันสุขภาพกับบริษัทเอกชน		
ไม่มี	75	93.8
มี	5	6.2
ยานพาหนะที่ใช้ในครอบครัว		
จักรยานยนต์	59	73.7
รถยนต์	13	16.3
อื่น ๆ (รถไถ, รถตอก ๆ)	4	5.0
ไม่มี	4	5.0

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 คน จะมีโรคประจำตัวจำนวน 22 ราย (ร้อยละ 27.5) ซึ่งในจำนวนนี้มีผู้ที่ใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยหรือมาจากฝั่งประเทศไทยจำนวน 20 ราย (ร้อยละ 90.9) โดยส่วนใหญ่ได้ยามาจากสถานพยาบาลของประเทศไทย (ร้อยละ 61.9) สำหรับผู้ที่ไม่มีโรคประจำตัวจำนวน 58 ราย (ร้อยละ 72.5) เมื่อเจ็บป่วยครั้งสุดท้ายมีการใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยจำนวน 42 ราย (ร้อยละ 72.4) โดยแหล่งที่มาของยาส่วนใหญ่มาจากร้านขายยาในเขตประเทศไทย 20 ราย (ร้อยละ 29.0) และร้านขายยาใน สปป.ลาว 19 ราย (ร้อยละ 27.5) (ตารางที่ 2) สาเหตุที่ไม่เคยใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่ค่อยป่วยเดินทางมาซื้อที่ฝั่งประเทศไทยไม่สะดวก และได้รับ

บริการจากสถานบริการสาธารณสุขของ สปป.ลาว

จากการสำรวจพบว่าในเขต สปป.ลาว บริเวณช่องเม็กไม่มีร้านขายยาแผนปัจจุบัน จะมีร้านขายยา 3 ร้านตั้งอยู่ที่บ้านวังเต่า เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก ซึ่งอยู่ห่างด้านชายแดนช่องเม็กประมาณ 3 กิโลเมตร เมื่อสำรวจร้านยาที่ใหญ่ที่สุดในบริเวณนั้น 1 ร้านพบว่า มียาไทยหลายรายการเช่น แอร์-เอ็กซ์®, ซิมโคเน-ที®, ฮีโร่®, ทิฟฟี®, ดีคอลเจน®, ยาหม่องตราถ้วยทอง®, ซีมา®, โทนาฟ®, หมอเส็ง®, ไดเมนไฮโดรเนทเม็ด, ยา कुमारตราคิมเหล็ก®, ยาเขียวตราใบโพธิ์®, แอนดาซิน®, อีโน® และไม่มีสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชนในบริเวณนั้น

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ยาที่มีชื่อการค้า

ตารางที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ยา (n=80)

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
โรคประจำตัว		
- ไม่มี	58	72.5
- มี	22	27.5
ยาที่ใช้เป็นประจำ(กรณีมีโรคประจำตัว)		
- เป็นยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยหรือได้มาจากฝั่งประเทศไทย	20	90.9
- ไม่มียาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย	2	9.1
แหล่งที่มาของยาที่ใช้เป็นประจำ (กรณีมีโรคประจำตัว) (ตอบได้หลายข้อ)		
- สถานพยาบาลของ สปป.ลาว (โรงพยาบาล/สถานอนามัย/คลินิกเอกชน)	1	4.8
- ร้านขายยาในเขต สปป.ลาว	1	4.8
- สถานพยาบาลของประเทศไทย (โรงพยาบาล/รพ.สต/คลินิกเอกชน)	13	61.9
- ร้านขายยาในเขตประเทศไทย	6	28.6
กรณีไม่มีโรคประจำตัวเมื่อเจ็บป่วยครั้งสุดท้ายที่ใช้		
- เป็นยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยหรือได้มาจากฝั่งประเทศไทย	42	72.4
- ไม่มียาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย	16	27.6
แหล่งที่มาของยาที่ใช้ครั้งสุดท้าย (กรณีไม่มีโรคประจำตัว) (ตอบได้หลายข้อ)		
- สถานพยาบาลของ สปป.ลาว (โรงพยาบาล/สถานอนามัย/คลินิกเอกชน)	10	14.5
- ร้านขายยาในเขต สปป.ลาว	19	27.5
- สถานพยาบาลของประเทศไทย (โรงพยาบาล/รพ.สต/คลินิกเอกชน)	13	18.8
- ร้านขายยาในเขตประเทศไทย	20	29.0
- อื่น ๆ		

เป็นอักษรไทยมีประสิทธิภาพ หาซื้อได้ง่ายในเขต สปป.ลาว ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยมีความปลอดภัยและมีราคาแพงกว่ายาที่ผลิตใน สปป.ลาว (ตารางที่ 3)

จากกลุ่มตัวอย่าง 80 ราย รู้จักยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยจำนวน 78 ราย (ร้อยละ 97.5) ซึ่งส่วนใหญ่รู้จักยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยมาจากการที่ร้านขายยาในเขตประเทศไทยขายให้ (ร้อยละ 25.9) การโฆษณาในโทรทัศน์จากสถานีของประเทศไทย (ร้อยละ 21.5) การโฆษณาในวิทยุจากสถานีวิทยุของประเทศไทย (ร้อยละ 20.0) และแหล่งอื่นๆ (ตารางที่ 4)

ผลการสอบถามเภสัชกรในเขตประเทศไทยบริเวณด่านชายแดนช่องเม็ก พบว่า ร้านขายยาตั้งอยู่ในบริเวณด่านชายแดนช่องเม็กในแต่ละวันจะมีทั้งลูกค้าคนไทยและประชาชนจาก สปป.ลาว หากแยกประเภทของผู้มาซื้อยาที่เป็นประชาชนจาก สปป.ลาว ในแต่ละวันมี

ประมาณ 25 คน มาด้วยอาการเจ็บป่วยทั่วไป ดังนั้นประเภทของยาที่ขายให้ประชาชนลาวส่วนใหญ่จะเป็นยาสามัญประจำบ้านเป็นหลัก ภายในร้านมียาหลายชนิดโดยมียาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยเป็นส่วนใหญ่และมียาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรลาวอยู่ด้วยประมาณ 5 ชนิดเมื่อประชาชนลาวมาซื้อยาจะระบุชื่อยาที่ต้องการแต่หากไม่มีการระบุชื่อยาแล้วภายในร้านมีทั้งยาไทยและยาลาวที่ใช้ในการรักษาอาการเดียวกันเภสัชกรมักจะเลือกใช้ยาที่มาจากประเทศไทยเพราะเห็นว่าคุณภาพของยามีความน่าเชื่อถือดีกว่า การบรรจุภัณฑ์ดีกว่า

วิจารณ์

ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของกลุ่มประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 30-49 ปี ประกอบอาชีพค้าขาย เนื่องจากบริเวณพื้นที่ชายแดนช่องเม็ก ประเทศไทย - สปป.ลาว มีลักษณะเป็นตลาดค้าสินค้า

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นต่อยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย (n=80)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยมากที่สุด		เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วยมากที่สุด		
	(5)		(4)		(3)		(2)		(1)		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	
ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยมีประสิทธิภาพ	34	42.5	31	38.8	9	11.3	1	1.3	5	6.3	4.1
ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยหาซื้อได้ง่ายในเขต สปป.ลาว	33	41.2	31	38.8	8	10.0	6	7.5	2	2.5	4.1
ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยมีความปลอดภัย	31	38.8	19	23.8	22	27.5	3	3.8	5	6.3	3.85
ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยมีราคาแพงมากกว่า ยาที่ผลิตใน สปป.ลาว	30	37.5	16	20.0	12	15.0	15	18.8	7	8.8	3.6
ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยมีหลากหลายยี่ห้อ ให้เลือกมากกว่ายาที่ผลิตใน สปป.ลาว	19	23.8	25	31.3	11	13.8	5	6.3	20	25.0	3.2
ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยมีประสิทธิภาพ มากกว่ายาที่ผลิตใน สปป.ลาว	16	20.0	12	15.0	29	36.3	11	13.8	12	15.0	3.1
ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยหาซื้อได้ง่ายกว่า ยาที่ผลิตใน สปป.ลาวในเขต สปป.ลาว	7	8.8	25	31.3	14	17.5	12	15.0	22	27.5	2.8
ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยมีความปลอดภัย มากกว่ายาที่ผลิตใน สปป.ลาว	10	12.5	9	11.3	30	37.5	14	17.5	17	21.3	2.8

ตารางที่ 4 แหล่งที่ทำให้รู้จักยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย (n=80)

ประเด็น	ความถี่	ร้อยละ
ร้านขายยาในเขตประเทศไทยขายให้	35	25.9
การโฆษณาในสถานีโทรทัศน์จากสถานีของประเทศไทย	29	21.5
การโฆษณาในวิทยุจากสถานีวิทยุของประเทศไทย	27	20.0
การบอกเล่าจากญาติหรือบุคคลที่รู้จักที่เคยใช้ยาดังกล่าว	13	9.6
ร้านขายยาในเขต สปป.ลาว ขายให้	13	9.6
สถานบริการสาธารณสุขของเอกชน(คลินิก)ในเขตประเทศไทยจ่ายให้	4	3.0
การโฆษณาในวิทยุจากสถานีวิทยุของ สปป.ลาว	2	1.5
สถานบริการสาธารณสุขของรัฐในเขต สปป.ลาว จ่ายให้	2	1.5
สถานบริการสาธารณสุขของรัฐในเขตประเทศไทยจ่ายให้	2	1.5
สถานบริการสาธารณสุขของเอกชน(คลินิก)ในเขต สปป.ลาว จ่ายให้	2	1.5
การโฆษณาในสถานีโทรทัศน์จากสถานีของ สปป.ลาว	1	0.7
อื่นๆ	5	3.7

ขายปลีกระหว่างชายแดน และสินค้าพื้นเมืองที่ได้รับ ความนิยมในกลุ่มประชาชนคนไทยและ สปป.ลาว มีทั้งร้านค้ารายใหญ่และร้านค้ารายย่อย ซึ่งกระจุกตัว รวมกันเป็นตลาดค้าขาย กลุ่มประชากรส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และไม่มีประกันสุขภาพกับบริษัทเอกชน ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มั่นใจในการทำประกันสุขภาพกับบริษัทเอกชนว่าจะคุ้มค่าเมื่อเทียบกับจำนวนเงินที่เสียไป ประชาชนส่วนใหญ่ของ สปป.ลาว ในเขตช่องเม็กเมื่อเจ็บป่วยจึงเลือกซื้อยาที่มาจากประเทศไทย เนื่องจากไม่ได้รับการรักษาฟรีจากสถานพยาบาลของรัฐ สปป.ลาว ทั้งนี้มีผู้ที่มีประกันสุขภาพกับบริษัทเอกชนเป็นส่วนน้อย ซึ่งจะมียาได้ตั้งแต่ 10,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป และประกอบอาชีพรับราชการหรือค้าขาย

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มประชาชนลาวส่วนใหญ่ใช้ยาไทยอยู่เป็นประจำ กรณีที่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 90.9) และกรณีที่ไม่ได้มีโรคประจำตัวประชาชนลาวส่วนใหญ่ใช้ยาไทยเป็นประจำ (ร้อยละ 72.4) โดยแหล่งที่มาของยาส่วนใหญ่มาจากร้านยาในเขตประเทศไทย ร้านยาในเขต สปป.ลาว และสถานพยาบาลของประเทศไทย (คลินิกเอกชน) เนื่องมาจากยาไทยมีขายทั่วไป ทั้งใน

ฝั่งไทยและในฝั่ง สปป.ลาว ซึ่งการขนส่งสิ่งของต่างๆ รวมถึงยาข้ามฝั่งระหว่างประเทศไม่มีความยุ่งยาก ดังนั้นจึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชน สปป.ลาว ในเขตช่องเม็กใช้ยาไทย ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ของ สปป.ลาว ในเขตช่องเม็กเมื่อเจ็บป่วยจึงเลือกซื้อยาที่มาจากประเทศไทย เนื่องจากสามารถเดินข้ามมาเพื่อรับบริการในฝั่งชายแดนประเทศไทยได้สะดวกและไม่มีประกันสุขภาพเอกชน อีกทั้งร้านยาใน สปป.ลาว ที่ใกล้ชายแดนที่สุดอยู่ที่บ้านวังเต่า เมืองโพนทอง แขวงจำปาสักห่างจากเขตช่องเม็กประมาณ 3 กิโลเมตร และไม่มีบริการสาธารณสุข ของรัฐและคลินิกเอกชน ในบริเวณเขตบ้านวังเต่า เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Rivera และคณะ⁽¹⁾ พบว่า การไม่มีระบบประกันสุขภาพมีความสัมพันธ์ เกี่ยวเนื่องกับการข้ามเขตแดนในการหาซื้อยาของประชาชน โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 9.00 และร้อยละ 7.00 ที่อาศัยในสหรัฐอเมริกาเดินทางเข้าเม็กซิโกเพื่อใช้บริการทางทันตกรรมและบริการสาธารณสุขตามลำดับเนื่องจากค่าบริการที่ถูกกว่า ส่วนประชาชนเม็กซิโกที่เดินทางไปยังสหรัฐอเมริกาเพื่อที่จะซื้อยาหรือรับบริการด้านสุขภาพก็ดูเหมือนว่าจะไม่มีประกันสุขภาพ และ

มีการศึกษาที่สูงกว่า และการศึกษาของ Escobedo และคณะ พบว่า คนที่เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการบริการสุขภาพเอง และผู้ที่ไม่มีประกันสุขภาพ จะมีโอกาสเดินทางลงใต้ไปยังเม็กซิโกเพื่อที่จะซื้อยาและการบริการสุขภาพ มากกว่าผู้ที่มีประกันสุขภาพ⁽⁶⁾

ทั้งๆ ที่ราคายาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยสูงกว่า แต่ประชาชนใน สปป.ลาว เขตช่องเม็ก เลือกที่จะมาซื้อยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย อาจจะเนื่องจากประชาชนลาวในเขตช่องเม็กเชื่อมั่นในประสิทธิภาพยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย หาซื้อได้ง่ายในเขต สปป.ลาว และมีความปลอดภัย อีกทั้งมีการโฆษณาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยทางวิทยุและโทรทัศน์ประเทศไทย ซึ่งตรงข้ามกับการศึกษาของ Rivera และคณะ ประชาชนที่อาศัยในสหรัฐอเมริกา เดินทางไปใช้บริการทางทันตกรรมและสาธารณสุขในประเทศเม็กซิโก เนื่องจากค่าบริการที่ถูกกว่า⁽¹⁾

ประชาชนลาวในเขตช่องเม็กส่วนใหญ่เห็นว่า ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยมีราคาแพงกว่ายาที่ผลิตใน สปป.ลาว (ร้อยละ 37.5) แม้จะมีความคิดเห็นเช่นนี้ ประชาชนลาวในเขตช่องเม็กก็ยังเลือกซื้อยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากมีความเชื่อมั่นว่า ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยมีประสิทธิภาพ (ร้อยละ 42.5) และมีความปลอดภัย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับยาที่ผลิตใน สปป.ลาว กลุ่มตัวอย่างยังคงไม่แน่ใจว่า ยามีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยจะมีประสิทธิภาพและความปลอดภัยเหนือไปกว่ายาที่ผลิตใน สปป.ลาว (ร้อยละ 36.3 และ 37.5 ตามลำดับ) อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างเห็นว่ายาที่ผลิตในประเทศลาวก็มีโรงงานผลิตที่ได้มาตรฐาน มีขั้นตอนการควบคุมการผลิตยาให้มีคุณภาพและความปลอดภัยเช่นเดียวกับการผลิตยาในประเทศไทย จึงคิดว่ายาจากทั้ง 2 ประเทศต่างมีความปลอดภัยที่ไม่แตกต่างกัน นอกจากนั้นยังไม่เห็นด้วยในประเด็นที่ว่ายาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยมีหลากหลายยี่ห้อให้เลือกมากกว่ายาที่ผลิตใน สปป.ลาว (ร้อยละ 27.5)

ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทย (ร้อยละ 97.5) ซึ่งรู้จักมาจากการที่ร้านขายยาในเขตประเทศไทยขายให้ (ร้อยละ 25.9) โดยส่วนมากรู้จักยาที่มีอักษรไทยจากการโฆษณาทางโทรทัศน์จากสถานีของประเทศไทย (ร้อยละ 21.5) และรู้จักมาจากการโฆษณาทางวิทยุจากสถานีวิทยุของประเทศไทย (ร้อยละ 20.0) ตามลำดับจะเห็นว่า สื่อหลักที่ทำให้ประชากรกลุ่มตัวอย่างรู้จักยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยจะเป็นสื่อของประเทศไทย เนื่องจากประชากรกลุ่มตัวอย่างบริเวณด่านชายแดนช่องเม็กมีการบริโภคสื่อวิทยุโทรทัศน์ที่เป็นสื่อไทยมากกว่าสื่อจาก สปป.ลาว ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยของประชาชนลาวในเขตช่องเม็ก

ผลการวิจัยนี้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความเป็นตัวแทนประชากรของกลุ่มตัวอย่างไม่ได้มาจากการสุ่ม เนื่องจากมีการสอบถามประชาชนทั่วไปที่เดินทางมาในบริเวณนั้นในช่วงที่เก็บข้อมูลด้วย ดังนั้นผลการวิจัยอาจจะยังไม่สามารถอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรที่แท้จริงได้

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการใช้ยาที่มีชื่อการค้าที่เป็นอักษรไทยของประชาชน สปป.ลาว ในเขตช่องเม็กและยังสามารถนำไปใช้ส่งเสริมการใช้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยในพื้นที่ชายแดนประเทศไทยอื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ทั้งนี้พบว่าการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ทางวิทยุและโทรทัศน์มีผลทำให้ยาที่มีชื่อการค้าเป็นอักษรไทยเป็นที่รู้จักของประชาชนลาวในเขตช่องเม็ก ดังนั้นอาจใช้เป็นแนวทางสำหรับการประชาสัมพันธ์ยาของบริษัทที่ต้องการขายในเขตพื้นที่ชายแดนอื่น

เอกสารอ้างอิง

1. Rivera JO, Ortiz M, Cardenas V. Cross-border purchase of medications and health care in a sample of residents of El Paso, Texas, and Ciudad-Juarez, Mexico. *Journal of the National Medical Association* 2009;101;167-73.

2. Byrd TL, Law JG. Cross-border utilization of health services by United States residents living near the Mexican border. *Pan America Journal of Public Health* 2009;26:95-100.
3. Su D, Richardson C, Wen M, Paglin JA. Cross-border utilization of health care: evidence from a population-based study in South Texas. *Health Research and Educational Trust* 2011;46:859-76.
4. Casner PR, Guerra LG. Purchasing prescription medication in Mexico without a prescription; the experience at the border. *West J Med* 1992;156:512-16.
5. Lwanga SK, Lemeshow S. Sample size determination in health studies: a practical manual. Geneva: World Health Organization; 1991.
6. Escobedo LG, Cardenas VM. Utilization and purchase of medical care services in Mexico by residents in the United States of America, 1998-1999. *Rev Panam Salud Publica* 2006 ;19:300-5.

Abstract: Situation on the Use of Thai brand-name Medications among People of Lao People's Democratic Republic at Chong Mek Border Community in Ubon Ratchathani Province

Summana Moolasarn, Ph.D.; Wipawee Saohin, Ph.D.; Kamonchanok Niyomyat, Natcha Potisaka
Faculty of Pharmaceutical Science, Ubon Ratchathani University
Journal of Health Science 2015;24:92-9.

The objective of this study was to assess the situations of the use of Thai brand-name drugs among people of Lao People's Democratic Republic in Chong Mek border area. It was conducted as a survey research using questionnaires; and data were collected through interviews with a pharmacist at a Thai drugstore, 80 Lao people, and a pharmacist at a Lao's drug store during 10-15 December 2013. A survey was also conducted to locate Lao drug stores in the study area. The data were analyzed by using descriptive statistics. It was found that the majority of the samples used to use Thai brand-name drugs (77.5 percent). Twenty two of the samples had underlying diseases. Most of them (95.2 percent) used Thai brand-name drugs; whereas 42 of 58 (72.4 percent) of Lao people who did not have any underlying disease used Thai drugs for their last illness. Most of them believed that Thai drugs were efficient. Moreover, it was easy to find them in Lao People's Democratic Republic. Majority of the samples (97.5 percent) knew the brand-named of Thai drugs from drugstores in Thailand, advertisement on Thai television, and advertisement on Thai radio stations (25.9 percent, 21.4 percent, and 20.0 percent, respectively). Furthermore, the pharmacist of the Thai drugstore indicated that each day there were approximately 25 customers from Lao People's Democratic Republic. In addition, the mainly drugs sold were nonprescription drugs which the pharmacist would choose Thai drugs because he believed that they were more reliable, and the packaging was better. It was also found that Lao people in the study area preferred to buy Thai drugs and some of them used Thai health care services. Therefore, both government and private health care organizations should be well aware and be prepared for the need of care of the Lao people. In addition, if the health care organizations use appropriate advertising, the Lao people may buy more Thai drugs or use more health care services which will increase income of both the health care organizations and the country as well.

Key words: drug use, Thai brand-name drug, people of Lao People's Democratic Republic